

Астана қаласы әкімдігінің №87 «Қадыр» балабақшасы МКҚК

Ата-аналарға кеңес:
«Үйде балалармен қазақ тілін үйрену»

Орындаған: Г.Нуртаева

Тіл-біз мәдениет деп атайтын нәрсенің Мәңгілік құрамдас бөлігі. Ол уақыттың үстінде және бізде, өйткені ол жеке адамды да, жалпы қоғамды да қозғаушы нәрсе. Бүгінгі балалар-еліміздің болашағы. Біз олардың қалай өсетініне, туған елімен мақтанатынына, оның өркендеуіне қамқорлық жасайтынына байланысты. Біз мақтан тұтатын нәрсе бар және елді өркениетті қоғамға жылжыту үшін әлі де көп жұмыс істеу керек. Біздің мемлекеттік тіліміз болып табылатын қазақ тілі-Отанымыз басталатын Ту, Елтаңба, Әнұран сияқты Нышан және ол еліміздің барлық азаматтарын біріктіруге арналған. Республикада тұратын барлық ұлт өкілдері қазақ тілін білуге міндетті. Мектеп жасына дейінгі кезден бастап қазақ тілін үйрену уақыт талабы болып табылады. Бірақ тіл тек қарым-қатынас құралы ғана емес. Тілді зерттеу халықтың дәстүрлерін, салт-дәстүрлерін, ауызша шығармашылығын зерттеуді қамтиды. Мектеп жасына дейінгі балалардың тілдік дамуының маңызды шарты ата-аналармен тығыз байланыс. Өйткені, отбасы-қоғамның бірлігі, ұлттық дәстүрлерді сақтаушы. Тек бірінші кезекте отбасылық тәрбие арқылы алынған мәдениет адамның моральдық құлдырауын, оның жан дүниесінің өрескелдігін тоқтатады. Мұның бәрін отбасымен жұмыс жасауды жоспарлау кезінде ескеру қажет.

Балабақша мен отбасының өзара іс-қимылы-мектеп жасына дейінгі балалардың қазақ тілін меңгеру белсенділігін толыққанды дамытудың қажетті шарты, өйткені ең жақсы нәтижелер педагогтар мен ата-аналар келісіп әрекет ететін жерде байқалады.

Балаңызға қазақ тілін үйрету үшін сіздің жеке уақытыңыз және балаңызға деген сүйіспеншілік қажет екендігі бесенеден белгілі болғандықтан, балаңызға меіріммен қарап бастағаныңыз жөн болады. Уақыт өте келе жағымды эмоцияда өтілген әрбір әрекетіңіз тіл үйренуге деген құлшынысты арттыра түседі.

Егер отбасында ешкім қазақ тілін білмесе, оқытуды 3 жастан бастаған дұрыс. Балабақшаларда ерте оқыту бұрыннан жаңалық емес. Егер бала балабақшаға бармай, үйде анасымен бірге отырса ше? Тәрбиешіні табу мүмкін емес, олардың көпшілігі тек 6 жастан асқан балалармен жұмыс істейді. Жауап біржақты - баламен өз бетінше айналысу. Бұл жерде күрделі ештеңе жоқ, қазақ тілінде сөйлейтін қазіргі ата-аналар, ең болмағанда, мектеп пен университеттен таныс.

Оқу барысында сабақтың ұзақтығын балалардың өздері белгіледі (5 минуттан 15 минутқа дейін). Олардың қызығушылығы жоғалғаннан кейін біз бірден басқа нәрсеге көштік. Балалар үшін қазақ тілін үйрену қызықты, қызықты ойынға айналуы өте маңызды, сонда ғана нәтижеге қол жеткізесіз. Кейде бір күнде біз оқулықтарға үш-төрт рет отырдық, тағы да балалардың қалауы бойынша. Үш жасар Ваня ерекше құлшыныс танытты, ол сөзбе-сөз қазақша армандады және мен оның пікірінше, маңызды сабақтың орнына

пайдасыз кір жуған кезде қатты ашуланды. Бұл, айтпақшы, оқу процесін қол жетімсіз дәрежеге көтеру үшін ерекше қулық. Мұны қалай жасауға болады? Сабақтардың бірінде іс арасында дауыстап ойлануға болады: "менің балаларыма қазақ тілін үйретуге ерте емес пе, өйткені бұл өте маңызды, байсалды және қызықты іс, әдетте егде жастағы балалар сабаққа барады ма?

Сабақ кішкентай мереке болсын. Баламен бірге жануарлар, өсімдіктер, заттар туралы әңгімелер ойлап табуға болады. Мысалы, батыл және еңбекқор құмырсқа туралы ертегі жазыңыз, оны тек қазақша-құмыр деп атаңыз. Уақыт өте келе әңгімелерде басқа сөздер пайда болады: орман — орман, Тиш — тиін және т.б. екінші кезеңде сын есімдер мен етістіктерді енгізуге болады. Осылайша, бірте-бірте бала жаңа сөздерді біліп қана қоймай, сөз тіркестері мен сөйлемдерді құрады.

Қазіргі әлемде ата-аналар баланың интеллектуалды дамуына құмар, эмоционалдылықты мүлдем ұмытады. Бұл тіл үйренуге де қатысты. Мұғалімнің (анасы, әкесі, күтушісі) балаға ақпаратты қаншалықты эмоционалды түрде ұсына алатындығы маңызды. Мысалы, егер ата-аналар баламен ойнауға құмар болса және оған басқа тілдегі сөздерді қосса, бала оларды әлдеқайда жеңіл және тезірек үйренеді. "Эмоционалды ойын тілді тыныш, біртіндеп және жұмсақ меңгеруге көмектеседі. Бірақ егер ата — ана тек балаға арналған интеллектуалды базаға құмар болса, онда ол үшін мұндай ілім жарақат болып табылады. Нәресте тек "қажет-қажет" дегенді естігенде, сіз тілді өзіңіз қалағандай игере алмайсыз", - дейді.

Өмір өз бағытын белгілейді: аналар мен әкелер баланы екінші тілде үйренуге тырысады. Таңдау әрқашан ата-аналарға байланысты. Ең бастысы-сіздің жеке амбицияларыңыз бірінші орынға шықпасын, баланың мүдделері мен тілектерін екінші орынға қалдырыңыз.

Ата-ана назарына қазақ тілін өз баласына үйретуде төмендегі кеңестерді басты назарға алуын ұсынамыз:

1. Күнделікті өмірге негізделген жаңа сөздерді меңгерту

Тек балаларыңызбен оны қоршап тұрған нәрсені, оған не қажет және нені қалайтынын қазақша қалай айту керектігін үйреніңіз: шай, кәмпит, ұйқы, киім, есік, велосипед, түстер т.б.

2. Күнделікті қарым-қатынас

Балаңызбен қазақша сөйлесуге тырысыңыз. Бұл әдіс ересектер үшін де қосымша тәжірибеге айналады.

3. Қазақ тілінде ертегілерді оқу

Бұл халық ауыз әдебиеті де, әлем халықтарының ертегілері де, тіпті қазіргі авторлардың да болуы мүмкін. Тек оларды қазақ тіліне аударылған іздеңіз.

4. Театрлық қойылым

Мысалы, қазақ тілінде рөлдері бар ертегіні орындау орынды болар еді. Бала ойынға ықыласпен тартылуы үшін оның сүйікті жұмысын таңдаған жөн.

5. Қазақ тіліндегі балалар әндерін тыңдау

Қараңызшы, көп ұзамай бала ән айта бастайды және тілді үйрену процесі мүмкіндігінше табиғи және байқалмайтын болады.

6. Қазақ тіліндегі ұйқастарды және балақайларға арналған саусақ жаттығуларын үйреніңіз

Бұл өте кішкентай балаларға арналған саусақ ойындары болуы мүмкін. Оның үстіне, алдымен осы рифмаларды оқып үйрену керек, бірге-бірге қайталау арқылы бала оларды да үйренеді.

7. Қазақ тілінде бесік жырын айту

Бұл да сіз үшін қосымша жаттығу болмақ, сонымен бірге баланың жастайынан қазақ тіліне қанық болып, оны құлағымен қабылдауға тез үйренуіне ықпал етеді.

"Егер ата-ана қазақ тілін білмесе, білуге ынталану керек. Бұл - бір. Ал білсе, күнде сол тілде сөйлеу керек. Балаға үлгі болу керек. Мұның бәрі баланың бейсанасында қалады. Бұдан басқа, тек сөйлеп қоймай, қазақша ортаға бейімдеу керек, кітаптар алу керек, мәдени орталарға, ауылға бару керек. Үйде қазақ тіліндегі түрлі бағдарламаларды, өлеңдерді үнемі тыңдау керек", - деді Т.Аймағамбетова.

Тіл үйретуге деген құлшыныс ата-анадан шықпайынша нәтиже болмайды. Сондықтан да «Тәрбие- тал бесіктен бастау алады» - деген сөзде үлкен мән жатыр.